

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - besteding van de aan het beleidsveld Onroerend Erfgoed toegewezen middelen in het kader van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'

In uitvoering van het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht' van de Vlaamse regering is een budget van 100 miljoen Euro gereserveerd voor investeringen in 'onroerend erfgoed'. Deze middelen zullen worden ingezet voor het onderhoud en de restauratie van onroerend erfgoed, en meer bepaald een selectie aan projecten met een bredere maatschappelijke meerwaarde.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Corona heeft ook Vlaanderen midscheeps getroffen. Daarom investeert het de komende jaren 4,3 miljard euro om zijn economisch en maatschappelijk weefsel te herstellen. 'Vlaamse Veerkracht' is meteen het méést ambitieuze investeringsplan dat een Vlaamse Regering ooit in de steigers heeft gezet. Het rust op zeven pijlers, zeven ambities, zeven uitdagingen:

- ons zorgsysteem top en op wereldniveau houden;
- het slagkrachtiger en efficiënter maken van onze overheid;
- Vlaanderen digitaal transformeren;
- transitie naar meer duurzaamheid;
- investeren in openbare werken;
- leren leven met het virus;
- het versterken van ons menselijk kapitaal.

Ook het beleidsveld onroerend erfgoed is gevat door het plan. Investeren in onroerend erfgoed genereert immers economische meerwaarde:

- Het wordt algemeen erkend dat de restauratiesector een bijzonder arbeidsintensieve én gespecialiseerde sector is, het gaat dan bijvoorbeeld om die sectoren die 'hands on' aan het onroerend erfgoed werken zoals restaurateurs, aannemers of archeologen.
- Erfgoed is een belangrijke drager van toerisme. Onroerend erfgoed is één van de belangrijkste motivatoren om plaatsen te bezoeken, te beleven en te ervaren. Jaarlijks kan ca. 35 procent van

alle hotelovernachtingen in het Vlaams Gewest worden toegeschreven aan het aanwezige onroerend erfgoed. Onroerend erfgoed realiseert jaarlijks een gecumuleerde toegevoegde waarde van ca. 606 miljoen euro in de toeristische sector.

- Uit onderzoek weten we dat wonen in of naast onroerend erfgoed impact heeft op de woningprijs. Indirect zal onroerend erfgoed als woon- en werkplek ook een rol spelen in de aantrekkingskracht van een regio, wat voelbaar zou moeten zijn op het macro-economische niveau. Onroerend erfgoed wordt door bedrijven regelmatig gebruikt om hun merk status te geven of hun product/dienst te ondersteunen. De ligging van het bedrijfspand in een erfgoedrijke buurt of de erfgoedwaarde van het bedrijfsgebouw zelf wordt vaak ingezet als ondersteuning van het merk of het product of de dienst. Dit is zo bij de sectoren handel, horeca, en evenementenlocaties.
- Onroerend erfgoed is ook een productiefactor in de audiovisuele sector. Monumenten, cultuurhistorische landschappen, stads- en dorpsgezichten en archeologische sites worden vaak gebruikt als decor in audiovisuele opnames.
- Een monumentaal relict vormt steeds vaker de trigger voor nieuwe ontwikkeling: verlaten industriële sites worden omgevormd tot hippe lofts, ontheiligde kerken worden getransformeerd tot hotel, etc.

In het Vlaamse relanceplan worden daarom ook investeringen in onroerend erfgoed voorzien onder de noemer 'openbare werken', die ook investeringen in schoolgebouwen, ziekenhuizen, culturele- en sportinfrastructuur omvat. De aan het beleidsveld onroerend erfgoed toegewezen relancemiddelen worden op twee manieren besteed: via erfgoedpremies volgens het bestaande erfgoedpremiestelsel, en aan specifieke voorbeeldprojecten.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Erfgoedpremies met focus op relance

Door het toekennen van erfgoedpremies ondersteunt de Vlaamse overheid projecten die bijdragen aan het onderhoud en de restauratie van onroenderfgoedlocaties. Maar investeren in onroerend erfgoed heeft natuurlijk een bredere maatschappelijke impact, die in Relancecontext extra belangrijk is:

- Onroerend erfgoed is een wezenlijk onderdeel van onze leefomgeving en heeft er een positieve impact op. Door de COVID-19-crisis en de bijhorende lockdown is gebleken hoe belangrijk de directe leefomgeving voor mensen is. Het aan huis gekluisterd zijn heeft er ook toe geleid dat mensen hun omgeving, het erfgoed dat zich er bevindt en de meerwaarde die het biedt, herontdekt hebben. Het onderhouden en restaureren van erfgoed blijkt daardoor meer dan ooit belangrijk. Talrijke initiatiefnemers, zowel private als openbare, gebruiken de meerwaarde van erfgoed om het een gezicht te geven aan projecten. Erfgoed is op die manier onderdeel en zelfs het gezicht van streekontwikkeling en biedt een aangenaam kader voor tal van invullingen;
- Erfgoedzorg creëert ook werkgelegenheid: vakspecialisten blijven aan de slag, en vaak kan de meerwaarde van gerestaureerd erfgoed ook cultureel en toeristisch worden uitgespeeld;

- Daarbij is 'energiezuinigheid' al jarenlang een belangrijk thema. De klimaatverandering stelt enerzijds belangrijke nieuwe uitdagingen voor het behoud van de verschillende erfgoedvormen, anderzijds zetten erfgoedexperts alles in het werk om via de erfgoedzorg ook een bijdrage te leveren aan het behalen van de ambitieuze klimaatdoelstellingen. Erfgoedzorg is op zich een vorm van 'groene transitie': door het restaureren van en herbestemmen van erfgoed worden energie en materialen bespaard. Het is eigenlijk een vorm van circulaire economie. In het kader van erfgoedzorg worden ook manieren gezocht om het erfgoed energiezuiniger te maken, en om het mee in te schakelen in de zoektocht naar oplossingen, bijvoorbeeld door traditioneel landschapsbeheer in te schakelen in erosiebestrijding, of door manieren te zoeken om windturbines op een elegante manier in de omgeving in te planten.

Erfgoedpremies dragen met andere woorden niet alleen bij aan het in stand houden van onroerend erfgoed, maar ook aan het bouwen aan een aangename leefomgeving, de maatschappelijke verbondenheid, werkgelegenheid en duurzaamheid, en dus aan Relance.

Een deel van de voor het beleidsveld Onroerend Erfgoed gereserveerde middelen zal daarom voor erfgoedpremies worden gereserveerd en gebruikt worden voor de afbouw van de wachtlijst voor restauratie- en erfgoedpremies. Een deel van de dossiers op deze lijst heeft immers een relancedimensie en de wachtlijst biedt het voordeel dat de betreffende dossiers goedgekeurd en uitvoeringsklaar zijn en snel tot resultaten kunnen leiden. De premienemers hebben zich geëngageerd om te starten met de werken in 2021. De kredieten worden vastgelegd in 2021 en de vereffening gebeurt uiterlijk in 2026. Het gaat om 66 dossiers voor een totaal premiebedrag van 30.770.090,87 euro. Daarnaast voorzie ik binnen deze Relance ook een bedrag van ongeveer 1,2 miljoen euro voor actualisaties voor deze dossiers, die vaak al langer inhoudelijk goedgekeurd zijn. De totale investering via Relancemiddelen is dus **32 miljoen euro**.

Drie types van dossiers:

1. Dossiers die bijdragen aan ruimtelijke en regionale ontwikkeling: projecten die vanuit de beoogde functie of finaliteit bijdragen tot een ruimtelijke en regionale ontwikkeling. Dit gaat om projecten met een sociale finaliteit (welzijn en schoolgebouwen), om projecten met een meer culturele finaliteit (musea, toeristische ontsluiting), maar ook projecten die bijdragen tot ontwikkeling van de omgeving (bv stedelijke parken, bv. link met vrijetijdsbesteding in Covid-crisis).
2. Herbestemmingsdossiers: projecten die bijdragen tot de groene transitie omdat ze inzetten op een duurzaam hergebruik van erfgoedsites.
3. Dossiers die bijdragen aan de ondersteuning van KMO's: projecten met een directe impact op werkgelegenheid voor kleinere en middelgrote bedrijven. Het gaat hier enerzijds om een beperkt aantal dossiers voor kleine bedrijven in de restauratiesector. Het gaat dan om kleinschalige projecten die werkgelegenheid voorzien voor kleinere bedrijven in de erfgoedsector die meer geleden hebben onder de Covid-crisis en dreigen te verdwijnen bij gebrek aan werkgelegenheid.
Daarnaast valt onder deze categorie ook één project dat geïnitieerd werd door een KMO. Het gaat om een handelspand dat gevestigd is in een beschermd pand. De KMO in kwestie vraagt een premie aan voor de restauratie van dit pand.

Nieuwe erfgoedpremedossiers via oproepen

Binnen de bestaande premiesprocedures wordt een oproep gelanceerd voor premedossiers, met het oog op het vastleggen van een premie in 2022. Dossiers moeten volgende focus hebben: economische herinvulling van erfgoed, toeristische ontwikkeling van erfgoed, wonen en erfgoed of her- en nevenbestemming van kerken. Hiervoor wordt **15 miljoen** ter beschikking gesteld.

Specifieke voorbeeldprojecten

- Restauratie en economische herinvulling kasteel van Heers

De kasteelsite van Heers wordt Vlaamse eigendom en het is de bedoeling om deze opportuniteit aan te grijpen om dit erfgoed niet alleen volgens de regels van de kunst te restaureren, maar ook maximale maatschappelijke meerwaarde te genereren.

De kasteelsite wordt een erfgoedlabo waarin partners, zowel van overheid als particulier, samen de toekomst van de site veilig stellen. Het toepassen van nieuwe technieken in conservering, restauratie, exploitatie, programmering en communicatie kan van Heers een voorbeeldsite maken over omgang met landgoederen in de 21ste eeuw. Daarin komt naast de historische betekenis, ook de economische en sociale meerwaarde voor de directe omgeving in het centrum van de ontwikkeling te staan. Het klassieke functie- en herbestemmingsdenken wordt verrijkt met een open aanpak die met de aanwezige erfgoedwaarden aan de slag gaat. Een mix aan verdienmodellen kan er getest en geborgd worden.

In een eerste fase worden alle kennispartners rond de tafel gebracht, om zo effectief mogelijk de kansen van de site te verbinden aan externe expertise (van kennis rond restauratietechnieken, over gemeenschapsvorming, tot natuurbeheer en beleving inclusief duurzaam toerisme).

Belangrijke delen van het kasteel krijgen een casco-restauratie zodat herbestemming en invulling op korte termijn mogelijk is. Hiervoor wordt **10 miljoen** vrijgemaakt. De volledige casco-restauratie van kasteel en bijgebouwen wordt momenteel op 20 miljoen euro geraamd.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

- Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'.
- De Inspectie van Financiën heeft advies gegeven op 23 maart 2021;
- De Vlaamse minister, bevoegd voor het budgettair beleid, heeft zijn akkoord gegeven op 29 maart 2021.

C. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Nvt.

3 BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel staat voor een maximale besteding van de besteding van 100 mio Euro aan Relancemiddelen die beschikbaar worden gesteld voor het beleidsveld Onroerend Erfgoed.

B. ESR-TOETS

We rekenen alle premies aan op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg) - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

Voor het kasteel van Heers is een basisallocatie voorzien onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel maakt grotendeels gebruik van bestaand instrumentarium en bestaande procedures, maar brengt wel versnelling in de dossierstroom.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Lokale en provinciale besturen spelen als overheden een rol in het opvolgen van erfgoedontwikkelings- en erfgoedpremiedossiers, en soms zijn ze ook klant van het premiesysteem, en moeten ze hun 'eigen aandeel' van de investering beschikbaar stellen. Ook hier kan er sprake zijn van een versnelling.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist haar goedkeuring te geven aan de voorgestelde benutting van de aan het beleidsveld Onroerend Erfgoed toegewezen middelen in het kader van het Relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'.

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE